

BK BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
SENIOR SECONDARY|CO-ED DAY CUM BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

MID-TERM EXAMINATION 2023-24

MARATHI

Duration : 3 Hrs
Max.

Class : IX
Date : 18.10.2023
Marks : 80

Admission No.:

Roll No.:

कृतिपत्रिकेसाठी सूचना :

- (1) सूचनेप्रमाणे आकलनकृती व भाषाभ्यास यांमधील आकृत्या काढाव्यात.
- (2) आकृत्या पेननेच काढाव्यात.
- (3) उपयोजित लेखनातील कृतींसाठी (सूचना निवेदन) आकृतीची आवश्यकता नाही. तसेच या कृती लिहून घेऊ नयेत.
- (4) स्वच्छता, नीटनेटकेपणा व लेखननियमांनुसार लेखन यांकडे जाणीवपूर्वक लक्ष द्यावे.

विभाग – अ गुण (40)

प्र 1 :- (आकलन) अ: अपठित गद्यांश

(1X5=5)

मनोरंजन किंवा शारीरिक व्यायाम घडण्यासाठी केली जाणारी क्रीडा म्हणजे खेळ होय. खेळणे ही मानवाची मूळ प्रवृत्ती आहे. खेळांचे प्रामुख्याने दोन प्रकार पडतात. बैठे खेळ व मैदानी खेळ. बैठे खेळ हे एका जागी बसून, तर मैदानी खेळ मैदानात खेळले जातात. कोणताही खेळ जीवनातील दुःख, क्लेश, चिंता, ताणतणाव विसरण्यास मदत करतो व आपले मन उत्साही, प्रसन्न करतो. खेळामुळे शरीर व मन दोहोंचाही विकास होतो. शारीरिक श्रमांच्या खेळांमध्ये शरीराला खूप व्यायाम घडतो. त्यामुळे ते काटक व बळकट बनते. खेळामुळे आपल्यात चिकाटी, खिलाडूवृत्ती, संघभावना, नेतृत्वगुण, प्रसंगावधानता असे गुण विकसित होतात. आपणही आपल्या जीवनात अशा गुणांचा विकास करण्यासाठी व जीवनातील रंगत वाढवण्यासाठी खेळ खेळायला हवेत.

कृती 1 आकलन :- आकृतीबंध पूर्ण करा –

1 खेळाचे दोन प्रकार :-

1 _____

2 _____

2 खेळामुळे मन असे बनते :-

1 _____

2 _____

3 खेळामुळे आपल्यात विकसित होणारे गुण :-

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

4 खेळ म्हणजे काय ?

5 आपण खेळ का खेळायला हवेत ?

प्र 1:- (आकलन) आ: अपठित गद्यांश

(1X5=5)

संयम राखणे हा एक सद्गुण आहे. काया, वाचा, मनावर संयम राखणे ही आजच्या काळात अत्यंत महत्त्वाची व आवश्यक गोष्ट आहे. जीवनाचा ख-या अर्थाने आनंद घ्यायचा असेल, तर संयम हा गुण आपल्या अंगी असायला हवा. मनावर संयम ठेवायचा असेल तर चांगले ऐकणे, चांगले बोलणे, चांगले पाहणे, चांगल्या विचारांच्या व सज्जन माणसांच्या संगतीत राहणे हे उपाय करायला हवेत.

मनामधील वाईट, नकारात्मक विचारांची साफसफाई करून मनाला रोज चांगल्या विचारांचे स्नान घडवायला हवे. आपल्या इच्छा वाढल्या , की त्या पूर्ण करण्याच्या नादात जीवन जगायचे सोडून देतो. जीवनाचा आनंद घेणे विसरून जातो. असे न घडण्यासाठी इच्छांच्या मागे न पळणे व मनाला संयम धरायला शिकवणे गरजेचे आहे.

कृती 1 आकलन :- आकृतीबंध पूर्ण करा

1 या गोष्टींवर संयम राखणे आवश्यक आहे:-

1 ----- 2 ----- 3 -----

2 मनावर संयम बाळगण्याचे उपाय -

1 ----- 2 ----- 3 -----

3 मनाला याचे स्नान घडवायला हवे :- _____

4 मनातील या विचारांची साफसफाई करायला हवी -

1 ----- 2 -----

5 इच्छा वाढल्या की काय होते ?

प्र 3 शब्दांच्या जाती ओळखा (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 घरासमोर गाडी उभी आहे.
- 2 पुणे आणि मुंबई ही दोन मोठी शहरे आहेत
- 3 बापरे ! केवढा मोठा हा अपघात.
- 4 कासव खूप हळूहळू चालतो.
- 5 पिवळीजर्द झेंडूची फुले शेतात फुलली आहेत.

प्र 4 काळ ओळखा व बदला (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1. शिवाजी न्यायप्रिय राजा होता.
2. हे जग वेगाने पुढे जात आहे.
3. काल बाबा शाळेत आले होते . (भविष्यकाळ करा)
4. माझ्या बाबतीत माझी आईच माझे सर्वस्व आहे. (भूतकाळ करा)

प्र 5 वाक्याचे प्रकार ओळखा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 शाब्बास खूप छान खेळलास !
- 2 मुलांनी नियमित अभ्यास करायला नको का ?
- 3 सर्वानी दररोज व्यायाम करावा.
- 4 मी दररोज अभ्यास करतो .

प्र 6 समानार्थी शब्द (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 विद्यालय 2 इभ्रत 3 खेद

प्र 7 विरुद्धार्थी शब्द (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 खात्री 2 सभ्य 3 अधोगती

प्र 8 लिंग बदला (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 बैल 2 साधू 3 बहीण

प्र 9 वचन बदला (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 तिकिट 2 ध्वज 3 गाणे

प्र 10 समास ओळखा (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

प्र 11 पाठपुस्तक गद्य

(1x5=5)

शिरीष कार्यक्रम करण्यात मुरलेल्या एखाद्या वादकाप्रमाणे वाजवत होता. इतके शिकला तरी कुठे याचाच मी विचार करत होतो. आणि त्याहीपेक्षा मला मुख्य प्रश्न असा पडला होता, की नवीनच शिकायला लागलेला मुलगा इतके उत्कृष्ट वाजवतो तर जुने मुरलेले विद्यार्थी किती छान वाजवत असतील असेच बाहेरचे लोक म्हणत असणार, तेव्हा याच्यानंतर वाजवायला कुणाला बसवावे ? टाळ्यांच्या कडकडाटाने मी भनावर आलो . शिरीष आत आला त्याने माझ्या पायावर डोके ठेवले मी त्याला उठवत विचारले ,शिरीष हा काय प्रकार आहे ? तू माझ्याकडे न येता आणखी कुठे शिकत होता ?

प्रश्न :- कोणतेही पाच

- 1 शिरीषने कोणाच्या पायावर डोके ठेवले ?
- 2 मुरलेल्या वादकाप्रमाणे कोण वाजवत होते ?
- 3 लेखकाला कोणता प्रश्न पडला ?
- 4 कशाचा कडकडाट झाला ?
- 5 शेवटी लेखकाने मुलाला काय विचारले ?
- 6 नवीनच शिकायला आलेला मुलगा कसे वाजवत होता ?

प्र 12 पुढील कवितेच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :-

संतकृपा झालीं

इमारत फळा आली ।।1।।

ज्ञानदेवें रचिला पाया ।

उभारिलें देवालया ।।2।।

नामा तयाचा किंकर ।

तेणें रचिले हे आवार ।।3।।

जनार्दन एकनाथ ।

खांब दिधला भागवत ।।4।।

तुका झालासे कळस ।

भजन करा सावकाश ।।5।।

कृती 1: (आकलन)

(2)

(1) शब्दजाल पूर्ण करा:

कवितेत आलेल्या चार संतांची नावे लिहा :-

कृती (2) योग्य पर्याय निवडा :

(1)

(1) फळा येणे - -----

(1) फळ लागणे

(2) बहर येणे

(3) सफल होणे

कृती 3 पुढील संतांची कामगिरी लिहा :-

(2)

(1) संत ज्ञानेश्वर

(2) संत तुकाराम

विभाग -ब -40 गुण

प्र 1 साहित्य गद्य

अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा:- (कोणतेही तीन)

(3x1=3)

1 शिरीषने कोणत्या रागातील गत वाजवायला सुरुवात केली ?

2 लेखकाला शिरीषला कार्यक्रम का दयायचा नव्हता ?

- 3 रेल्वे साठी प्रथम उठाव कोणी केला ?
- 4 ऑलिंपिक सामने दर किती वर्षांनी होतात ?
- 5 कशातून दिव्याच्या शोधाची बातमी जगभर पसरली ?

प्र 1 ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 भारतात सर्वात पहिली रेल्वे ----- येथून सुटली .
- 2 रेल्वेकडे लोकांना आकर्षित करण्यासाठी ----- ठेवले.
- 3 भारताने ----- स्पर्धेत अनेक वर्षे अजिंक्यपद टिकवले.
- 4 प्लेटिनमचा प्रयोग ----- होता.
- 5 फसलेल्या प्रयोगातूनही नंतर प्रयोग करणा-यांचे ----- वाचतात .

प्र 1 क) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा:- (कोणतेही एक)

(1X3=3)

- 1 तुम्हांला समजलेल्या सखू आजीचे व्यक्तिचित्र रेखाटा ?
- 2 संशोधक होण्यासाठी तुम्ही स्वतःच्या व्यक्तिमत्त्वात कसे बदल कराल ते लिहा ?
- 3 ऑलिंपिक म्हणजे विश्वबंधुत्व ही संकल्पना स्पष्ट करा ?

प्र 2 पद्य (कविता वरील प्रश्न)

(अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 भेटीलागे जीवा अभंग कोणी लिहिला आहे ?
- 2 संतकृपा झाली अभंग कोणी लिहिला आहे ?
- 3 वारकरी संप्रदायरूपी इमारतीचा पाया कोणी रचला ?
- 4 व्यायामाने अंगामध्ये काय वाढते ?
- 5 आरोग्यदायी मित्र कोण आहे ?

प्र 2 ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 भुकेलिवा ----- अति शोक करी .
- 2 पूर्णिमेचा ----- चकोराजीवन .
- 3 बहिणी म्हणे फडकती -----
- 4 ----- वैरी मानिला सर्वत्र । सर्वतोपरी ॥.
- 5 व्यायामे ----- जाई दूरी .

प्र 2 क) पुढील कवितेच्या दिलेल्या मुद्दयांच्या आधारे कृती करा

(1X3=3)

कविता - व्यायामाचे महत्त्व

- (1) प्रस्तुत कवितेचे कवी / कवयित्री
- (2) प्रस्तुत कवितेचा विषय
- (3) प्रस्तुत कवितेतील पुढील दोन ओळींचा अर्थ -
व्यायामे वाढे प्रतिकार शक्ति । स्वावलंबनाची प्रवृत्ति
व्यायामे अंगी वाढे स्फूर्ति । कार्य करण्याची ॥
- (4) प्रस्तुत कवितेतून मिळणारा संदेश -

प्र 3 स्थूलवाचन :- एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

- 1 काझीरंगाची भूमी कशी आहे ?
- 2 काझीरंगा अभयारण्य कोठे आहे ?
- 3 जंगलात फिरण्यासाठी असलेल्या हत्तीनीचे नाव काय होते ?

लेखन

प्र 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा :-

(1X8=8)

1 झोपडीचे मनोगत

मुद्दे:- शहर सुंदर करण्यासाठी झोपड्या उडविणार----- झोपड्यांची निर्मिती गरजेतून ---- गरिबांचा निवारा ---- त्यामुळे झोपडी अमर ----- गरिबांना पक्का निवारा द्या ,मगच झोपडी संपेल.

2 झाडे लावा,झाडे जगवा

पर्यावरणाचा -हास ----- झाडांचे उपयोग-----उपाययोजना-----वृक्षतोड -दुष्परिणाम

3 आमची अविस्मरणीय सहल

सहलीचे ठिकाण ----- स्थान वैशिष्ट्ये -----ठिकाणाचे चित्रण
-----अविस्मरणीय असण्याचे कारण ----- समारोप

प्र 5 मुद्दयावर आधारित गोष्ट लिहा. (शीर्षक आणि तात्पर्य आवश्यक)

(1X7=7)

एक सैनिक----- लढाईत शत्रूच्या हाती----- अनेक दिवस शत्रूच्या कैदेत----- युद्ध थांबल्यावर सुटका----- घरी परतणे----- रस्त्यावर पक्षी विकणारा----- पिंज-यातील पक्ष्यांना पाहणे ----- सर्व पक्षी विकत घेणे ----- सोडून देणे ---'--- तात्पर्य .

किंवा

कोल्हा व करकोचा यांची मैत्री ----- कोल्हाचे मित्राला जेवायला बोलविणे ----- उथळ थाळीत खीर करकोच्याला खीर खाता येईना ----- करकोचा उपाशी ----- करकोच्याचे कोल्हाला बोलविणे ----- सुरईत खीर ----- कोल्हा उपाशी-----तात्पर्य.

प्र 6 पत्र लेखन :- (कोणतेही एक)

(1X5=5)

(1) तुमच्या शाळेतील क्रीडाविभागासाठी काही खेळांचे साहित्य मागवणारे पत्र खेळाचे साहित्य विकणा-या दुकानासाठी लिहा -

किंवा

नव्या पादचारी पुलावर फेरी- वाल्यांनी अतिक्रमण केल्याने विद्यार्थ्यांची गैरसोय होत असल्याबद्दल तक्रार करणारे पत्र महानगरपालिकेला लिहा :-

..... समाप्त